

Goran Bertok: Requiem

INTIMNO SOOČANJE Z MINLJIVOSTJO

Vladimir P. Štefanec

14. 11. 2015

Fotografska monografija Gorana Bertoka *Requiem* ni zgolj predstavitev dveh tematsko usklajenih serij s tabuizirano tematiko, ampak tudi hvalevredni dosežek domačega zanesenjaškega založništva.

Bertok (1963) je fotograf, ki se vztrajno in brezkompromisno pomika po robovih človeškega bivanja, posebno tistih, povezanih z bolečino, trpljenjem,

(samo)izničevanjem teles, ki pa v resnici pričajo predvsem o »dušnih« plateh bivajočega človeškega tkiva. Njegovo delovanje namreč ni kakšen programski ekshibicionizem, pač pa občuteno in poglobljeno raziskovanje, ki ga je v zadnjem obdobju pripeljalo do fotografskega soočanja s poslednjimi preživeli iz nacističnih uničevalnih taborišč, izumirajočimi pričevalci o eni najnedoumljivejših epizod iz dolge zgodovine človeške uničevalske sle.

Seriji, ki se – vsaka v svojem zvezku – družita v *Requiemu*, sta nekaj starejšega datuma, gotovo pa – vsaka zase, še bolj pa obe skupaj – sodita med vrhunce Bertokovega fotografskega delovanja. Obe se ukvarjata s temo smrti, ki je v našem okolju, pa tudi na Zahodu nasploh, v novejšem času navzoča zelo kampanjsko, zgolj občasno in na posebne, praviloma čudno potencirane načine (npr. dogajanja okrog »dneva mrtvih«), kar najbrž priča o našem nelagodju ob srečevanju z njo. V naši dobi smrti namreč večinoma ne dojemamo več kot sicer neizprosne, a stalne naravne spremljevalke naših življenj, pač pa jo navadno odrivamo na rob zavesti, ukvarjanje z njo pa prepuščamo za to specializiranim službam. To priča o naši izgubi občutka za celovito dojetje bivanja, o begu v okrnjeno, zavajajočo (samo)podobo, o tem, kar neizbežno povzroča stalno prisotne travme in nevroze, hkrati pa odpira prostor umetnikom, kot je Bertok, ki na tovrstna stanja opozarjajo, če jih že ne morejo ritualno zdraviti v maniri davnih vračev.

Obe seriji, *Post mortem* in *Obiskovalci*, sta bili že razstavljeni, a v omejenem obsegu, v skladu s takratnimi danostmi in koncepti postavitve, tokrat pa je njuna predstavitev prilagojena mediju fotografske knjige. S to je tudi popravljen dejstvo, da smo pred leti seriji videli v obratnem, z vidika logične linearosti neustreznem vrstnem redu, najprej *Obiskovalce*, posnete skozi okence krematorijske peči, nato *Post mortem*, z bolj ali manj zamrznjenimi trupli. Zdaj je vrstni red tak, kot smo ga vajeni, najprej mrtva telesa, potem njihov sežig.

Post mortem je serija, v kateri avtor pred nas razgrne izreze iz zamrznjenih pokrajin teles, nam kaže dokončno zaprte, »zasnežene« ali z ledeno kopreno prekrte oči, obraze. Sredi njih se ponekod pokaže temna rdečina drobnih ranic, ob katerih zaslutimo pot v notranjost teles, ki začenjajo razpadati. Otrplo, veneče tkivo se krči po logiki svojega (pre)minevanja, ki se mu ne upirata več volja in

TISKANA IZDAJA

■ NOVI POGLEDI ŽE V PRODAJI

Tiskana izdaja: Pogledi, let. 6, št. 23

[Tiskane izdaje](#)

POVEZANA VSEBINA

RAZSTAVA: INTIMNO SOOČANJE Z MINLJIVOSTJO - VLADIMIR ŠTEFANEC | 14.11.2015

PRISPEVKI AVTORJA

STVARNO: PREK ARHITEKTURE K SAMEMU SEBI - VLADIMIR ŠTEFANEC | 17.01.2011

LEPOSLOVJE: ČAKAJOČ NA MARTINA KRPA NA PAJKICAH - VLADIMIR ŠTEFANEC | 07.04.2010

RAZSTAVA: DUCHAMP V MURSKI SOBOTI - VLADIMIR ŠTEFANEC | 07.02.2011

ZADNJI KOMENTARJI

DIALOGI: »SEM PLESALEC, ZATO NE BI POSPLOŠEVAL«

KOMENTAR: Lepo prosim | 25. 01. 2017

Lepo vas prosim, umaknite ta članek s prve spletne strani, ker me je že malo...

: SABOTIRANA IN RAZVREDNOTENA DENACIONALIZACIJA

KOMENTAR: Marjan Čander | 28. 12. 2016

Spoštovana ga. Zdenka Goriup, nezakonitosti se res izvajajo še 25 let po...

KULTURA IN MEDIJI: ČAS IN

življenjska energija, koža se preobraža v trdo usnje, da bi se sčasoma zmeščala do prhkosti. Dlake sršijo na vse strani, ustnice niso več mehkeješe, čutnejše od kože okrog njih, niti nohti se ne zdijo več trši od nje. Skrivenčena drža roke se skladno vklaplja v to trpko (tiho)žitje, z ivjem prekrito mrtvo oko ni več ne ogledalo duše ne tistega, kar je nekoč gledalo; gledalcu se lahko zazdi, da ga vsrkava v svojo globino kot črna luknja nespoznavnega miniaturnega vesolja. Nos je le še bleda votlina za mikroorganizme, uho čudni, povešajoči se privesek ... Gledamo ovenelo lupino, oropano svoje prvotne funkcije. Pomenljivi posnetki, na katerih ima mrtvec del obraza pokrit z gazo, nas lahko spomnijo na omenjeno potiskanje, hoteno pozabljanje, spregledovanje, minoriziranje te plati našega bivanja.

Sledijo *Obiskovalci*, najprej, na uvodnih (in zaključnih) straneh le večni, heraklitovski ogenj, pozneje se iz njega začnejo luščiti obrazne maske, v vročini razkrajajoče se, pokajoče lobanje. Ogenj lahko dojemamo kot konec in hkrati kot nov začetek in v tem smislu ni čudno, da so goreči, žareči okostnjaki videti veliko bolj živi od obrazov iz prejšnje serije. Podobe asociirajo na očiščenje, prerajanje, končnost, peklenski ogenj, *Obiskovalci* se zdijo kot bitja iz svoje, svojske dimenzije, v kateri je ogenj prevladujoči element. Ne delujejo nujno kot kadavri v različnih fazah dokončnega razkroja, ampak malone kot samostojna, celovita bitja. Kot da bi bili za

takšno bivanje ustvarjeni, kot da bi bila to njihova nesprenmenljiva usoda, primerljiva z našo, le veliko trajnejša, manj podložna spremembam. Seveda so glasniki, opominjevalci, posredovalci sporočila o naši minljivosti, a zdijo se še več od tega. Videti so kot galerija portretov od nekdaj drugod, z druge strani meje, ki je ne moremo prestopiti ne mi ne oni, četudi smo si po eni strani tako blizu ...

»Obrazi« nekaterih *Obiskovalcev* imajo domala karakterne značilnosti, ki kdaj pa kdaj zadobijo nebrzdani demonski pridih, kdaj drugič pa so le še poražena, razkrajajoča se materija. Ob njih se utegnemo spomniti, da pravzaprav gledamo podobe, ki se logično umešča v enega tematskih sklopov zahodne likovne umetnosti, da gre pri obravnavi človeške minljivosti pravzaprav za eno starejših tovrstnih vsebin.

Ob tej tematiki se zastavi tudi vprašanje, kako jo sugestivno posredovati gledalcu, in knjižna oblika se zdi eden pravih odgovorov na to dilemo. Knjigo lahko vzamemo v roke, jo odpremo, nato znova odložimo, je z nami, hkrati pa je njena prisotnost nevsiljiva, diskretna. Forma *Requiem* je izrazito intimna, k čemur prispevata tako manjši format kot delikatna vezava obeh ročno sešitih zvezkov v skupnem ovitku. Ta je izvedena v japonski tradiciji, na način, ki ga poznamo na primer iz vezav knjižic starejših japonskih lesorezov. Za to je gotovo zaslužna japonska izkušnja založnika Mateja Sitarja, tudi sam je namreč fotograf in pred leti se je izkazal s kakovostno serijo fotografskih diptihov na temo Japonske.

Ovitek, knjižici z reprodukcijami in priložena zloženka z enim od avtorjevih intervjujev so oblikovani z občutkom, ovitek in knjižici so v celoti monokromni, črni, napisi na njih so reliefni, delikatno vtisnjeni ali vrezani v podlago, kar daje vtis estetske dovršenosti, prefinjenosti. *Requiem*, ki na pogled in otip učinkuje kot ročno delo v najboljšem smislu besede, je v osnovni izdaji izšel v nakladi tristoletih oštevilčenih in podpisanih izvodov ter v desetkrat manj številčni luksuzni izvedbi, ki vključuje še kovinsko škatlo. Kljub »rokodelstvu« je cena dostopna, gre pa za povsem neprofitno izdajo, katere pojav med drugim opozarja na dejstvo, da je založništvo s področja avtorske fotografije pri nas dejavnost, ki ne uživa skoraj nikakršne podpore. V boljših časih so nekateri avtorji do knjižnih predstavitev lahko prišli ob pomoči sponzorjev, donatorjev, zdaj je število teh zanemarljivo. Pobuda je torej na strani zanesenjakov, kot je Sitar, ki pa za povrhu ne morejo računati na omembe vredno povpraševanje domačih ljubiteljev fotografije. Na predstavitvi v Galeriji Photon je založnik razkril, da se stroški tovrstnih izdaj večinoma pokrijejo s prodajo v tujini, zato je monografija natisnjena v angleščini.

In zdaj nam omogoča čisto posebno, zelo neposredno umetniško doživetje in intimno soočanje s tematiko, ki se nas dotika na najgloblji človeški ravni.

DENAR JE NA STRANI KITAJCEV

KOMENTAR: Jože | 20. 12. 2016

A ni tale naslov zrel za dvojino?

CITATI

» Kos povsem eksplicitno in nekritično zavzema protikomunistično pozicijo ter enako pavšalno povzdiguje meščanstvo, hkrati pa kritiki ne pridruži nikakršnih predlogov oziroma alternativnih pristopov ali celo konkretnih političnih rešitev. «

[Zbogom, oporečniki](#)

Pogledi, let. 6, št. 21, 11. november 2015

ŠIRI POGLEDE

- [Citiraj](#)
- [Natisni](#)
- [Pošlji prijatelju](#)
- [Objavi na omrežju Facebook](#)
- [Pošlji pismo](#)
- [RSS](#)

- [O nas](#)
- [Kontakt](#)
- [Pogoji uporabe](#)
- [Zadnja številka](#)

- [Povežite se s Pogledi na omrežju Facebook](#)
- [Sledite nam na Twitterju](#)
- [RSS](#)